

Nemzeti Kulturális Alap – Múzeumok Kollégiuma

1085 Budapest, Gyulai Pál utca 13.

Tragor Ignác Múzeum

2600 Vác, Zrínyi Miklós utca 41/a.

Szakmai beszámoló

Szentképfestő *Mária a gyermekkel* című művének restaurálásáról
(ltsz.: 52.154.1., olajfestmény vászon hordozón, 163 cm x 128 cm)

Pályázati azonosító: 209111/152

az elnyert támogatás: 745 000 Ft összegű vissza nem térítendő támogatás

Múzeumunk 2021 decemberében, a Nemzeti Kulturális Alap Múzeumok Kollégiumához benyújtott pályázatában a Képzőművészeti Gyűjteményben őrzött, Szentképfestő: *Mária a gyermekkel* c. mű restaurálására pályázott. Benyújtott pályázatunkban az alkotás restaurálásának költségére, 1 500 000 forintra pályáztunk, melyből a Múzeumok Kollégiuma a 2022. február 10-én megtartott ülésén, 745 000 forint vissza nem térítendő támogatást ítelt meg. A szakrestaurátori díj további fennmaradó összege, 755 000 forint intézményi keretből került kifizetésre.

A festmény restaurálását Szutor Katalin festőrestaurátor-művész végezte. A restaurátori munkafolyamatok ütemét a Nemzeti Kulturális Alaptól elnyert támogatás, illetve az intézményi keretből biztosított összeg határozta meg. A Nemzeti Kulturális Alap által biztosított támogatás, illetve az intézményi keretből finanszírozott összeg, a szerződésben foglalt restaurátori munkafolyamatok elvégzését követően, egyösszegben került kifizetésre.

Az elnyert támogatás a szakrestaurátori díj pénzügyi fedezetének 48,83 %-át jelentette. Ebből az összegből az alábbi munkafolyamatok kerültek elvégzésre: a festmény kutatása feltáró ablakokkal, teljes tisztítás, új, korszerű feszítőráma elkészítése, konzerválás és dublázás, dokumentáció készítése. Továbbá a szükséges vegyszerek és festékek, illetve a konzerváláshoz és dublázáshoz használt anyagok szintén a támogatás összegéből kerültek beszerzésre.

A festmény esztétikai helyreállítása, a folytonossági hiányok kitöltése, az akvarell festékekkel történő aláfestés, a retusálás, a zárólakkozás, illetve a műhöz korban és stílusban illő díszráma beszerzése, méretre igazítása és restaurálása intézményi forrásból került finanszírozásra. Mindez a szakrestaurátori díj pénzügyi fedezetének 51,17 %-át jelentette.

A restaurátori munkafolyamatokat részletesen bemutató, Szutor Katalin által készített dokumentáció jelen beszámolónk mellékletét képezi.

A restaurálás során a benyújtott pályázatunkban megfogalmazott felvetéseink beigazolódtak és fokozatosan, lépésről-lépésre, egyre tisztábban rajzolódott ki előttünk a festmény ikonográfiai programja, illetve ezzel egyidejűleg az összetett állat- és növény-szimbólika is értelmezést nyerhetett. A mű a Valvanerai Szűzanya-kultuszához kapcsolódó alkotás.

Valvanera egy több mint ezeréves Mária-kegyhely az Ibériai-félsziget északi részén, Spanyolország La Rioja tartományában. A tisztelet tárgya itt egy olyan különleges, Szűz Mária arcvonásait őrző kegyeszobor, melyet a legendák szerint Szent Lukács evangélista faragott. Ez az egyetlen fából kifaragott és festett kompozíció a 700. évet megelőzően kerülhetett az Ibériai-félszigetre.

Valvanerai Szűzanya, Anguiano, Valvanerai Kolostor.

A kép forrása:

https://es.wikipedia.org/wiki/Virgen_de_Valvanera

(utolsó lehvívás: 2022. december 19.)

itt, ez utóbbiból csak egy torony maradt. A jelenlegi templom késő gótikus, építése a 14. század végére tehető. A kegyhelyet Anguiano közelében, erdővel körülvett domboldalon találjuk.

Mária egy hatszögletű talapzatra állított, párnázott ollószékben ül, ölében a gyermek Jézust tartja, följük tölgyfaágak formálta ív magasodik. A gyermek Jézus felsőteste jobbra fordul és az evangéliumot mutatja fel.

A kegyeszobor idővel több megújításon is áteshetett, ma a kora és stílusa nem határozható meg pontosan. A szakirodalom román-, vagy román stílusban restaurált vizigót-bizánci stílusúként definiálja.

A legenda szerint a muszlim terjeszkedés idején a szobrot elrejtették, amire majd egy évszázaddal később egy megtért útonálló talált rá. Az útonálló remete lett, és egy angyal árulta el neki a szobor rejtékelyét. Azt a sugallatot kapta, hogy menjen Valvanerába és keressen egy olyan tölgyet, amelynek lábánál víz fakad és méhrajok övezik. Így tett, és egy tölgyfa odvában megtalálta Szűz Mária ábrázolását egy ereklyés ládikával együtt. A 9. század utolsó harmadában, ezen a helyen kápolnát kezdett építeni, amely az első kis kolostor alapját jelenthette. Eredetileg egy vizigót, majd egy 1073-ban felszentelt preromán, majd román stílusú (1183) templom állt

A kegyeszobor híret képi ábrázolások terjesztették. Metszet, festmény – zömmel a 18. századból – több változatban fennmaradt róla, kisebb-nagyobb ikonográfiai eltérésekkel. Ezen általában a szoborhoz kötődő legenda elemeit is megjelenítették. A múzeumunkban őrzött, frissen restaurált mű szintén ebbe a képi hagyományba illeszkedik.

Valvanerai Szűzanya, Madrid, San Ginés Plébánia.

A kép forrása:

<https://www.larioja.com/culturas/valvanera-protegeriojanos-20220403172419-nt.html>

(utolsó lehvívás: 2022. december 21.)

A Valvanerai Szűzanya a spanyol gyarmatbirodalomban is népszerű volt, a dél-amerikai festők a saját környezetük és a helyi élővilág jellegzetességeivel gazdagították az ábrázolási típust. A baloldalon látható, ismeretlen perui művész alkotásán erre láthatunk példát.

Ismeretlen cuzco-i művész: Valvanerai Szűzanya, 1770-1780 körül, Metropolitan Museum of Art, New York.

A kép forrása: <https://www.metmuseum.org/art/online-features/metcollects/our-lady-of-valvanera> (utolsó leírás: 2022. december 20.)

A barokk Vác szakrális teréhez nem tartozott hozzá Valvanera kegyhelye, ezért a festmény városunkba kerülésének módja kérdéseket vet fel. Ennek tisztázásához kutatási irányt szab elsősorban Migazzi püspök (Trentó, 1714 – Bécs, 1803) spanyol követi tevékenysége (1755-1756), másodsorban pedig az itt élő spanyol nemesek közvetítő szerepének lehetősége.

A mű ikonográfiai kutatása során nyújtott segítségét ezúton is szeretnénk megköszönni Dr. Terdik Szilveszter művészettörténésznek és Korhecz-Papp Zsuzsanna restaurátor-művésznek.

A restaurált festmény az *Ars Memorandi – Kapuk a múltra* című, állandó várostörténeti kiállításunkon látható,¹ a jövő évben pedig a váci Egyházmegyei Gyűjtemény kiállításán is kiemelt szerepet kap majd.

A restaurált festmény az Ars Memorandi – Kapuk a múltra című, állandó várostörténeti kiállításunkon.

Fotó: Orlik Edit

Ezúton is köszönjük a Nemzeti Kulturális Alap Múzeumok Kollégiumának a műtárgy restaurálásához nyújtott szíves támogatását, mellyel a képzőművészeti gyűjtemény szakrális témájú, barokk festményei közül az egyik legkiemelkedőbb darab újulhatott meg.

¹ http://muzeumvac.hu/programok_allando/51/Ars-Memorandi-Kapuk-a-multra.html (utolsó leírás: 2022. december 20.).

A pályázat szakmai beszámolója hozzáférhető a múzeum honlapján a Nyertes pályázatok menüpont alatt: http://muzeumvac.hu/nyertes_palyzatok/373/Szakmai-beszamolo-Szentkepfesto-Maria-a-gyermekkel-cimu-muvenek-restauralasrol.html

RESTAURÁLÁSI DOKUMENTÁCIÓ

Tárgya: Vásznonra festett olajkép

Címe: Mária a gyermekkel

Szerzője: ismeretlen szentkép festő

Kora: 18.század

Technikája: olaj, vászon

Leltári szám: 52.154.1

Mérete: 130 cm x 95,4 cm

Tulajdonosa: Tragor Ignác Múzeum

Restaurátor: Szutor Katalin

Átvételi Állapot

A festmény szemrevételezése során megállapítható volt a rendkívül rossz állapot. A feszítőráma alsó vízszintes oldala szétnyílt, illetve a csapolása eltört. Tartófunkciójának nem tudott eleget tenni, ezért a vászon hullámosan megereszkedett, lógott. A vászonhordozó elöregedett, törékennyé vált.

A festmény frontális oldalán az alapozási réteg és a festékréteg összezsugorodott, helyenként összetorlódott, kemény réteget alkotva, valószínűleg hő hatására történt ez a jelentős elváltozás. Ez a jelleg optikailag nagyon zavaró volt. A vászon hordozón számos lyuk, karcolás és hasadás volt látható. A jobb alsó szélén tíz centiméteres területen az alapozás és a festékréteg kipergett, itt meggyűródött, az alapozás nélküli nyers vászon volt látható. Szűz Mária ruháján a térdénél egy nagy hiány keletkezett

a hordozó vászonfelülete mutatkozott. A mű felületét védő lakkréteg több helyen bevakult, átlátszatlaná vált. Ennek a károsodásnak feltételezhetően víz által kialakult beázás lehetett az okozója. Felülete elszíneződött, elpiszkolódott. A kép hátoldala is nagyon elpiszkolódott, beázási folthatárok utaltak itt is a korábbi nedvesedésre. Felirat látható a hátoldal felső részén, illetve több ráragasztott foltfelület volt látható ugyanitt.

Tisztítás

A kutatóablakok nyitásakor bevált vegyszerekkel a lakk réteget eltávolítottam. Denaturált szesz volt a lakk oldószere, ezt követően egy finom tisztítás során sikerült feltárni az eredeti színeket. Ehhez vegyszerkeverékeket alkalmaztam.

Konzerválás

A festmény felületi sérülései egyrészt a vászon és annak alapozásának és festékrétegének öregedéséből származtak, ugyan akkor a festmény egész felületére jellemző kiterjedt zsugorodási területek erős hőbehatásra utaltak valamikor a kép történetében. Ez a korábban roncsolódott hordozó és az ilyen formán deformálódott alapozás és festékréteg a konzerválás két lépcsőben történő kivitelezését tette szükségessé. Első lépésben a pergések és hasadások mentén kritikus állapotba került alapozás konzerváló anyaggal történő fixálása, majd az egész vászonhordozó konzerválása lett előkészítve annak BEVA-val való teljes átítatása nyomán. Az így előkészített festményt petrol-éter oldatával 12 órás puhító csomagolásba helyeztük, majd ezt követően a puhító anyag maradványainak elpárolgását követően a képet vakum asztalban véglegesre konzerváltuk a már benne lévő BEVA műviasszal. A puhításnak köszönhetően a kép felülete a vákuum-asztalos hőprés hatására rendeződött, a korábbi hőhatás miatt keletkezett festékszugorodási foltok enyhültek. A vászon-beázások miatt roncsolódott hordozó hiányait korabeli vászon darabjaival pótoltam, majd rögzítettem. A húzószélek megerősítése után új konzerváló réteget hordtam fel a már megerősített és kipótolt vászonhordozóra, amit egy impregnált nátronpapírral zártam le. Az így előkészített képet újra vákuum asztalba helyeztem és melegítéses vákuumkezeléssel véglegesítettem a konzerválási folyamatot. A megerősített és kikonzervált képet új vászonhordozóra helyezve felerősítettem egy új ékrámára.

Folyamatossági hiányok pótlása

A festmény szétfoszlott húzószélei mentén ragasztóval kikevert fűrészporos alapozó tömítő masszával erősítettem meg a hiányokat. Ezután enyves olajos tömítő kittel kitömítettem az összes folyamatossági hiányt. Schellak híg oldatával szigeteltem a tömítések felületét.

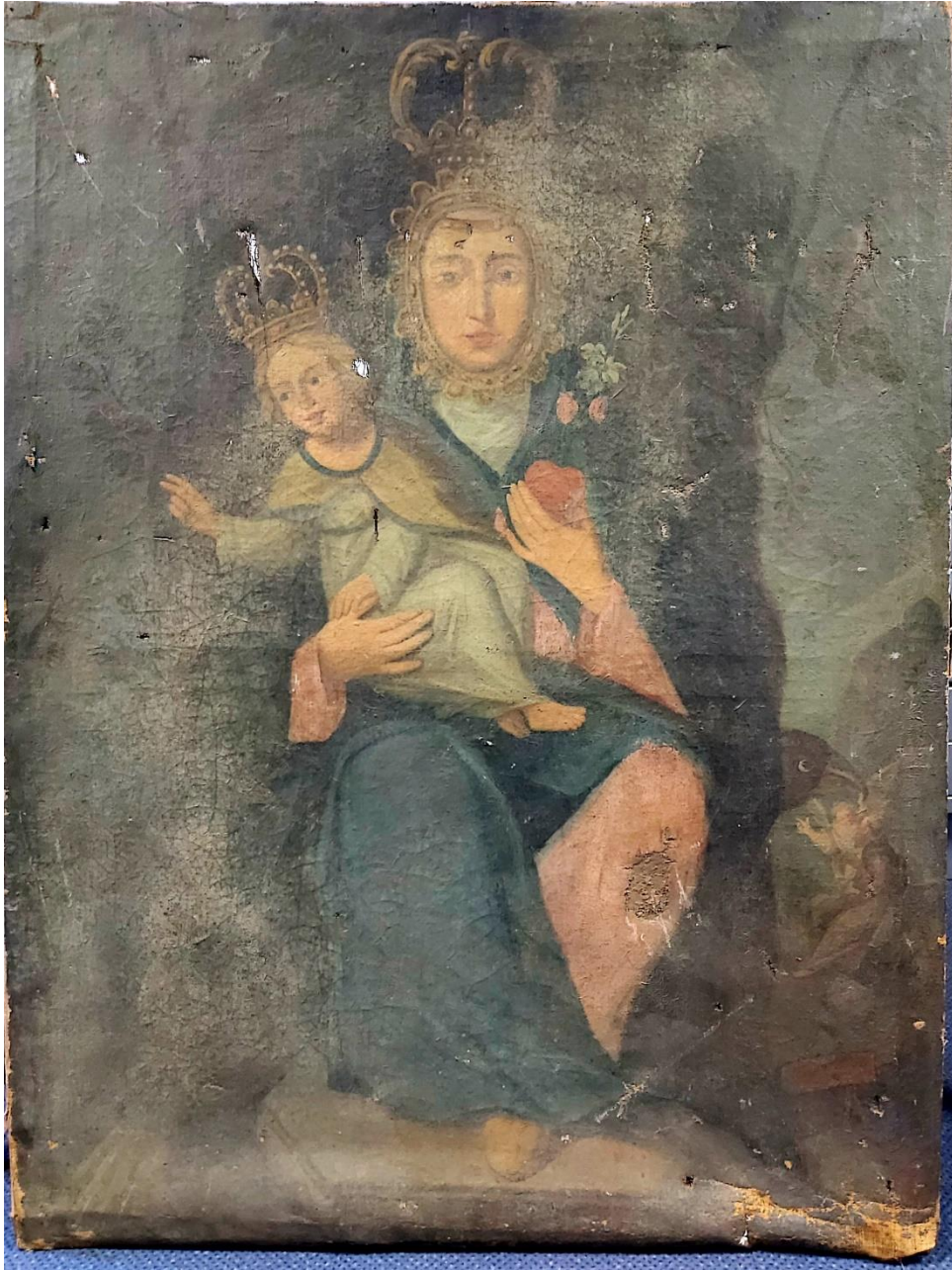
Esztétikai helyreállítás

Dammár lakk sűrű oldatával, ecseteléssel lelakkoztam a festményt. Csökkentett tartalmú olajfestménnyel kiretusáltam valamennyi hiányt és kopást. Végül Talens lakk-spray-vel zárólakkfelületet hordta fel. A restaurálásnak köszönhetően a mű visszanyerte eredeti egységét.

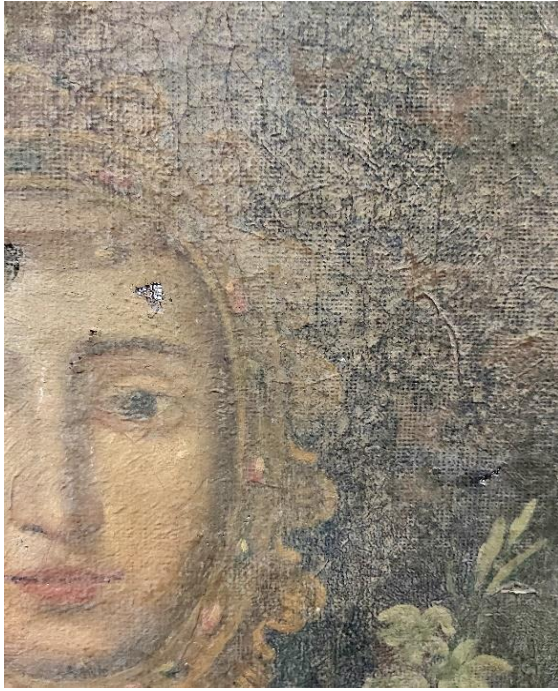

Fotók

1. Átvételi állapot

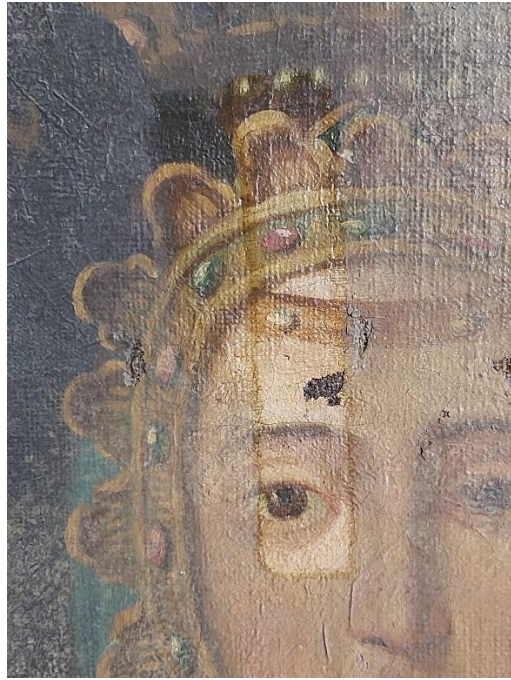
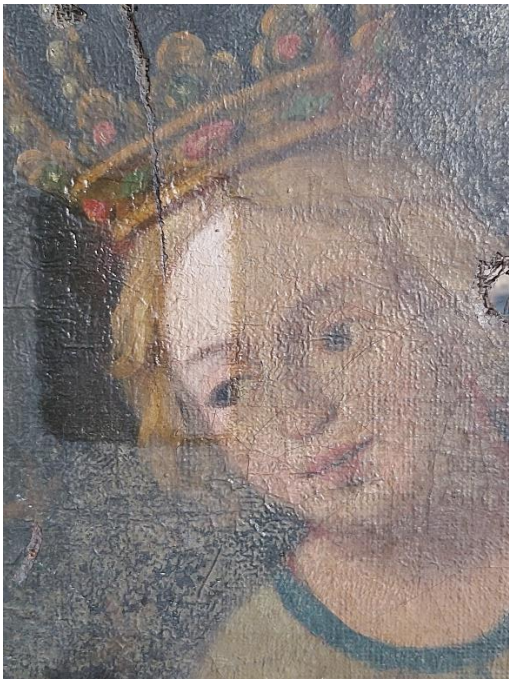
Jól megfigyelhető a rendkívül rossz állapot

A különbözően károsodott felületek

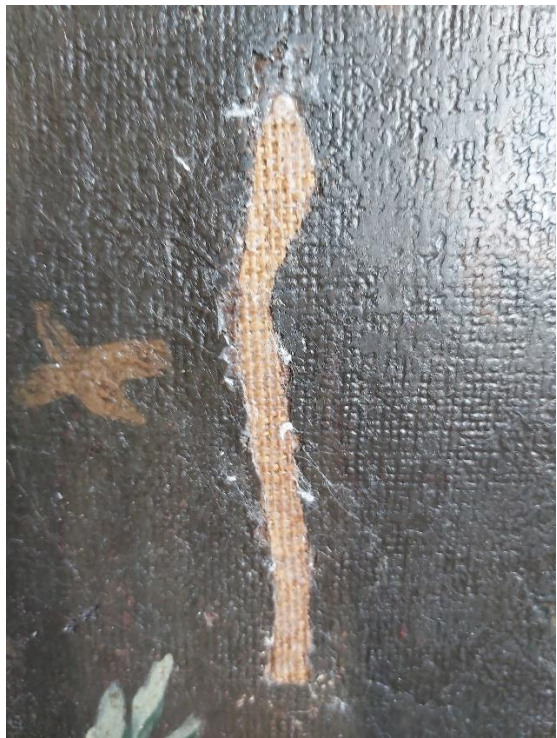
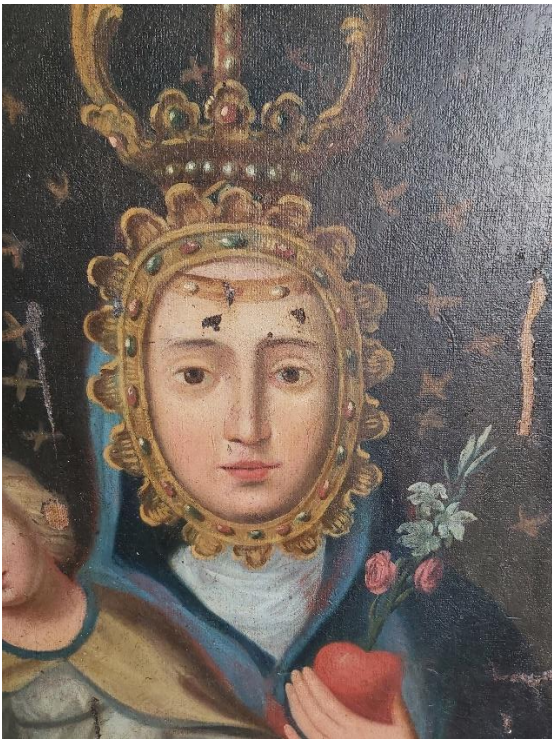

Kutatóablakok 1.

Foltbeültetések

A helyi konzerválsok

Tömítések

A kép retusálás közben

A kép végleges állapota